

Republika e Kosovës- Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria – Vlada - Government

Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister

Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje/Office on Good Governance

**AKCIONI PLAN ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA
U REPUBLICI KOSOVO 2021-2023**

KANCELARIJA PREMIJERA/KANCELARIJA ZA DOBRO UPRAVLJANJE

Ovaj dokument predstavlja nastavak aktivnosti i politika na nacionalnom nivou za sprovođenje Nacionalne strategije za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2013-2023

Objavljen 2020. godine

Zahvala

Kao i u bilo kom procesu izrade dokumenata ove prirode, bez međusobne saradnje i zajedničkog rada institucija, odnosno resornih ministarstava i organizacija lica sa ograničenim sposobnostima, ne bi bilo moguće izraditi Nacionalni plan za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2021-2023.

Doprinos i zajednički rad omogućili su da ovaj dokument treći put zaredom obuhvati trogodišnji period sa svim prioritetima i aktivnostima za poboljšanje kvaliteta života lica sa ograničenim sposobnostima i tako zaključimo deceniju primene dokumenta Strategija za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2013-2023.

Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje, koja je sada već ovlašćena da koordinira ovim procesima, zahvaljuje se svim akterima učesnicima na njihovom doprinosu u izradi ovog vladinog dokumenta i svih dokumenata koji su prethodili dokumentima ove prirode, uključujući i resorna ministarstva, udruženja za lica sa ograničenim sposobnostima i međunarodne partnere.

SADRŽAJ

Zahvala	2
SKRAĆENICE.....	5
UVOD	7
ANALIZA DOSTIGNUĆA NACIONALNOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA 2018-2020	8
ZDRAVSTVO.....	9
<i>Strateški cilj 1: Poboljšanje pružanja zdravstvenih usluga za lica sa ograničenim sposobnostima</i>	9
<i>Specifični cilj 1: , Izgradnja kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga....</i>	9
<i>Specifični cilj 2: Uključuje rano otkrivanje i identifikaciju ograničene sposobnosti od perinatalnog, natalnog i postnatalnog vremena</i>	10
<i>Specifični cilj 3: Povećanje pružanja zdravstvenih usluga za LOS-ove</i>	10
SOCIJALNA ZAŠTITA.....	10
Strateški cilj 2: Funkcionalan i pravilan sistem socijalne zaštite i socijalne sigurnosti, kao i pružanje jednakih mogućnosti za zapošljavanje lica sa ograničenim sposobnostima.	10
<i>Specifični cilj 1: Proširenje usluga u zajednici</i>	10
<i>Specifični cilj 2- Uključuje stvaranje jednakih uslova za zapošljavanje LOS-a – Cilj za koji se predviđa da će imati</i>	11
<i>Specifični cilj 3 – Stručno osposobljavanje i prekvalifikacija za pripremu lica sa ograničenim sposobnostima za tržište rada – cilj za koji se predviđa da će imati.....</i>	11
OBRAZOVANJE	11
Strateški cilj 3: Stvaranje uslova za sveobuhvatnost u obrazovanje i za profesionalnu podršku licima sa ograničenim sposobnostima.	11
<i>Specifični cilj 1: Stvaranje mehanizama za ranu identifikaciju i obrazovanje dece sa ograničenim sposobnostima</i>	11
<i>Specifični cilj 2: Stvaranje, jačanje i poboljšanje usluga međusektorskih mehanizama i drugih mehanizama podrške za sveobuhvatnu školu.....</i>	11
<i>Specifični cilj 3: Stvoriti okruženje pogodno za uključivanje u školu i zajednicu.</i>	11
<i>Specifični cilj 4: Uključuje poboljšanje kvaliteta nastave i učenja u sveobuhvatnom obrazovanju na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja.</i>	11
PRAVNA ZAŠTITA	12
Strateški cilj 4: Jednaki pristup pravnoj zaštiti i pružanje usluga na lokalnom nivou za ostvarivanje prava lica sa ograničenim sposobnostima.	12
<i>Specifični cilj 1: Izrada zakona o zaštiti i poštovanju prava lica sa ograničenim sposobnostima. 12</i>	

<i>Specifični cilj 2: Izmena i dopuna trenutnog zakonskog okvira za LOS.....</i>	12
<i>Povećanje saradnje sa OLOS kroz njihove konsultacije u izradi vladinih politika. Uključene su 2 aktivnosti: 1.1. Sprovođenje Uredbe VRK 15/2014 za pružanje usluga na znakovnom jeziku, 1.2. Kordinacija o funkcionalizaciji Nacionalnog saveta za ograničenoj sposobnosti.</i>	12
<i>Specifični cilj 3: Izgradnja kapaciteta profesionalnog osoblja u pravosudnom sistemu za prava LOS.....</i>	12
PRISTUP, INFORMISANJE, KOMUNIKACIJA, UČEŠĆE I STATISTIKA	12
<i>Strateški cilj 5: Stvaranje jednakih uslova u pristupu, informisanju, komunikaciji, učešću i u stvaranju ili uspostavljanju jedinstvenog sistema podataka za lica sa ograničenim sposobnostima.....</i>	12
<i>Specifični cilj 1: Potrebno istraživanje stanja na terenu u vezi sa pristupom objektima za LOS. 12</i>	
<i>Specifični cilj 2: Obezbediti pristup objektima za LOS.....</i>	13
SVRHA NACIONALNOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA 2021-2023.....	13
PRAĆENJE I IZVEŠTAVANJE	13
TABELARNI DEO AKCIONOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA 2021-2023	15

SKRAĆENICE

KP/KDU	- Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje
ASK	- Agencija za statistiku Kosova
OOO	- Opštinsko odeljenje za obrazovanje
OPB	- Odeljenje za porodično blagostanje
MON	- Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
MUP	- Ministarstvo unutrašnjih poslova
MRSZ	- Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MIP	- Ministarstvo inostranih poslova
MKOS	- Ministarstvo kulture, omladine i sporta
MZ	- Ministarstvo zdravstva
MI	- Ministarstvo infrastrukture
MZ	- Ministarstvo zdravstva
MEŽS	- Ministarstvo ekonomije i životne sredine
MPŠRR	- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
MLS	- Ministarstvo lokalne samouprave
MP	- Ministarstvo pravde
MF	- Ministarstvo finansija
NPLOS	- Nacionalni plan za lica sa ograničenim sposobnostima 2021-2023
LOS	- Lica sa ograničenim sposobnostima
IPO	- Individualni plan obrazovanja
EK	- Evropska komisija
NVO	- Nevladina organizacija
NIJZK	- Nacionalni institut za javno zdravlje
KPLOS	- Konvencija o pravima lica sa ograničenim sposobnostima
SZO	- Svetska zdravstvena organizacija

OLOS	- Organizacija za lica sa ograničenim sposobnostima
QZHMF	- Centar za razvoj porodične medicine
UDLjP	- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
IC	- Izvorni centar
CSO	- Centar za stručno osposobljavanje

UVOD

Realizacija ljudskih prava, posebno lica sa ograničenim sposobnostima, od suštinske je važnosti za razvoj i dobrobit društva. Ostvarivanje svakog prava za svakog pojedinca stvara jednake mogućnosti za svako lice da ima pravi pristup društvu sa posebnim naglaskom na Lica sa ograničenim sposobnostima.

U izradi dokumenata ove prirode, vlada Republike Kosovo je godinama lansirala Nacionalnu strategiju za Prava lica sa ograničenim sposobnostima 2013-2023. Kancelarija za dobro upravljanje takođe pokreće treći Nacionalni akcioni plan zahvaljujući Strategiji koja omogućava detaljnije sprovođenje aktivnosti i ciljeva koje su postavile radne grupe. Pristup izradi ovih dokumenata ima za cilj da uključi lica sa ograničenim sposobnostima i poboljša njihove životne uslove.

Aktivnosti i obaveze navedene u ovom dokumentu prostiru se na pet oblasti sa posebnim prioritetom života građana sa ograničenim sposobnostima kao što su: zdravstvo, socijalna zaštita i zapošljavanje, obrazovanje, pravna zaštita i pristup. Odobrenje dokumenata ove prirode značajno je povećalo kvalitet života lica sa ograničenim sposobnostima, stvorilo je takođe mogućnost da se detaljnije bave ostvarivanjem prava i zahteva ove zajednice.

Usvajanje niza zakona kao što su Zakon o slepim licima, Zakon o statusu i pravima lica sa paraplegijom i tetraplegijom, kao i primena Uredbe VRK 15/2014 o pružanju usluga u znakovnom jeziku u javnim institucijama za gluva lica su neka od dostignuća u ispunjavanju životnog standarda korisnika ovog pravnog okvira.

Iako uprkos finansijskim izazovima u ostvarivanju prava lica sa ograničenim sposobnostima ima još puno posla, ali najvažnije je da postoji potencijal i međusobna saradnja između državnih institucija i organizacija društava, u ovom slučaju organizacije za lica sa ograničenim sposobnostima.

ANALIZA DOSTIGNUĆA NACIONALNOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA 2018-2020

U deceniji sprovođenja Nacionalne strategije za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2013-2023, tokom poslednjih deset godina usvojena su dva akciona plana. Shodno tome, praćenje strateških ciljeva, njihove primene bilo je merljivije i dostupnije. Definisane aktivnosti i ciljevi uvek su bili u skladu sa odgovarajućom oblašću, odnosno 5 predviđenih oblasti koja sa više prioriteta pokrivaju osnovna prava lica sa ograničenim sposobnostima.

Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera u saradnji sa odgovornim institucijama na godišnjem nivou predstavila je sva dostignuća i izazove primene predmetnih dokumenata. U tom kontekstu, objavljena su tri izveštaja o napretku 2013-2014, 2015, 2019. godine.

Oblasti intervencije uvek su uključivale najprioritetnija područja u kvalitetu života lica sa ograničenim sposobnostima.

U periodu jun - juli 2019. godine, održano je 10 savetodavnih foruma na opštinskom nivou kako bi se identifikovale potrebe za Akcioni plan ograničene sposobnosti 2021-2023. Sastanke su organizovali Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera Kosova i HANDIKOS u partnerstvu sa KUS-om i KUG-om u okviru projekta „Promovisanje inkluzivnosti i proširivanje savetodavnih procesa za upravljanje i reforme javne uprave u sektoru ograničene sposobnosti na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou “koji finansira Evropska unija.

Preko 300 lica sa ograničenim sposobnostima, lokalni predstavnici DPO-a i predstavnici lokalnih institucija iz opština Priština; Prizren Đakovica, Peć, Uroševac, Gnjilane, Mitrovica, Vučitrn; Suva Reka i Glogovac učestvovali su u ovom događaju gde su dali svoj doprinos u vezi sa trenutnom primenom Akcionog plana i doprineli identifikovanju potreba za Nacionalnim akcionim planom 2021-2023.¹

COVID-19 stvorio je ljudsku krizu takvog obima koja do sada nije doživljena i koja je nesrazmerno uticala i na lica sa ograničenim sposobnostima. Kao takva, ova situacija je zahtevala prethodno neprimenjivan odgovor - izvanredan pristup podršci licima sa ograničenim sposobnostima. Organizacije lica sa ograničenim sposobnostima (OLOS) su delovale najbolje što su mogle da pruže podršku svojim članovima, uvek u skladu sa preporukama, uputstvima i drugim relevantnim dokumentima koje su objavile UN, SZO, NIJZK i vlada Kosova.

Glavni cilj bio je da se licima sa ograničenim sposobnostima omogući pristup osnovnim uslugama, uključujući hitne zdravstvene i socijalne usluge, kako bi se prevazišla kriza.² U dokumentima koje je OUN objavio u vezi sa pandemijom COVID 19, predstavljeni su nalazi, smernice i preporuke koje su OLOS-i na Kosovu uvek primenjivali, usredsređujući se na potrebe i specifičnosti članova koje su zastupali. Glavna preporuka UN-a bila je da bi odgovor na oporavak od COVID 19, uključujući i ograničenu sposobnost, bolje služio svima. Ove specifične preporuke su se fokusirale na ključne sektore koji su uključivali četiri ključne

¹ Rezime potreba građana sa ograničenim sposobnostima za Akcionim planom 2021-2023, Evropska unija Kosovo; Handikos; Decembar 2019. godine.

² GODIŠNJI IZVEŠTAJ O OGRANIČENOJ SPOSOBNOSTI, Kancelarija Evropske unije; Handikos 2020. godine.

oblasti delovanja primenljive na sve: Obezbeđivanje integracije ograničene sposobnosti u sve operacije oporavka od COVID-19; 2. Pružanje pristupa informacijama, opremi, uslugama i programima kao odgovor i oporavak od COVID-19; 3. Obezbeđivanje značajnih konsultacija sa aktivnim učesćem lica sa ograničenim sposobnostima i njihovih reprezentativnih organizacija u svim fazama COVID-19 odgovora i oporavka; 4. Uspostavljanje mehanizama koji će obezbediti uključivanje ograničene sposobnosti u odgovor na COVID-19.³

Izveštaj OUN-a takođe je predstavio širok spektar uticaja COVID-19 na lica sa ograničenim sposobnostima, uključujući kratkoročne i dugoročne implikacije. Između ostalog, zaključeno je da: lica sa ograničenim sposobnostima imaju veći rizik od infekcije sa COVID-19; imaju veći rizik od razvoja ozbiljnijeg zdravstvenog stanja i smrti; lica sa ograničenim sposobnostima koja žive u institucijama imaju veću verovatnoću da se zaraze virusom i imaju veće stope smrtnosti; oni su posebno u nepovoljnom položaju zbog socijalno-ekonomskih posledica i mera za kontrolu pandemije; uticaj na zapošljavanje i socijalnu zaštitu; obrazovanje; usluge podrške; i efekti nasilja na lica sa ograničenim sposobnostima. U tom kontekstu, izveštaj je pružio niz preporuka kako bi se obezbedio adekvatan odgovor i oporavak za lica sa ograničenim sposobnostima sa naglaskom na orijentaciji u oblastima kao što su: pristup, učešće, odgovornost i razmena podataka.⁴

Sprovođenje mera zaštite koje je zatražila OUN i druge međunarodne organizacije su sledeće: Zdravlje/obezbeđivanje pristupa informacijama o javnom zdravlju; sprovođenje mera zaštite protiv COVID-19; obezbeđivanje pružanja pristupa uslugama; obezbeđivanje nediskriminacije u raspodeli oskudnih medicinskih resursa; sveobuhvatne intervencije u mentalnom zdravlju lica sa ograničenim sposobnostima; Zaštita lica smeštenih u institucijama/smanjenje broja ljudi u institucijama; Usluge podrške/obezbeđivanje kontinuiteta usluga podrške; proširenje podrške zajednice za lica sa ograničenim sposobnostima; Socijalna zaštita i zapošljavanje; Edukacija-obrazovanje/adresiranje uticaja koji prevazilaze učenje; Sprečavanje i odgovor na nasilje/obezbeđivanje sveobuhvatnih i dostupnih usluga podrške žrtvama: podizanje svesti i znanja: humanitarni konteksti.⁵

ZDRAVSTVO

Strateški cilj 1: Poboljšanje pružanja zdravstvenih usluga za lica sa ograničenim sposobnostima

U okviru Strateškog cilja 1 predviđena su sledeća tri specifična cilja::

Specifični cilj 1: , Izgradnja kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga - cilj koji uključuje 4 aktivnosti koje se odnose na 1. Pružanje zdravstvenih usluga za lica sa ograničenim sposobnostima u okviru kućnih poseta, 1.2 Vakcinaciju lica sa ograničenim sposobnostima vakcinom protiv sezonskog gripa, 1.3. Izradu materijala za promociju zdravlja lica sa ograničenim sposobnostima i zdravstveno obrazovanje za zdravstvene

³ United Nation/Policy Brief/ A Disability –Inclusive Response to COVID-19, May 2020 <https://reliefweb.int/report/world/policy-brief-disability-inclusive-response-covid-19-may-2020>;

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O OGRANIČENOJ SPOSOBNOSTI, Kancelarija Evropske unije; Handikos 2020
⁴ United Nation/Policy Brief/ A Disability –Inclusive Response to COVID-19, May 2020 <https://reliefweb.int/report/world/policy-brief-disability-inclusive-response-covid-19-may-2020>;

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O OGRANIČENOJ SPOSOBNOSTI, Kancelarija Evropske unije; Handikos 2020
⁵ United Nation/Policy Brief/ A Disability –Inclusive Response to COVID-19, May 2020 <https://reliefweb.int/report/world/policy-brief-disability-inclusive-response-covid-19-may-2020>;

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O OGRANIČENOJ SPOSOBNOSTI, Kancelarija Evropske unije; Handikos 2020

radnike, 1.4 Zadovoljstvo LOS-a zdravstvenim uslugama 1.5. Obuke za medicinsko tehničko osoblje i pomoćno osoblje na temu pristupa i lečenja lica sa ograničenim sposobnostima, 1.6. Koordinaciju aktivnosti sa MRSZ-om.

Specifični cilj 2: Uključuje rano otkrivanje i identifikaciju ograničene sposobnosti od perinatalnog, natalnog i postnatalnog vremena - cilj koji uključuje 4 aktivnosti koje se odnose na 2.1 Osnivanje laboratorije za perinatalnu dijagnostifikaciju, 2.2 Raspodela (prijem) materijala za inkontinenciju kao i materijala za dekubitarnu ranu, 2.3. Sprovođenje istraživanja u oblasti zdravstvenih uslova povezanih sa LOS-ima i 2.4 . Sprovođenje programa zdravstvenog vaspitanja za roditelje u otkrivanju uzroka koji rezultiraju ograničenom sposobnošću.

Specifični cilj 3: Povećanje pružanja zdravstvenih usluga za LOS-ove - cilj koji uključuje ukupno 4 aktivnosti koje se odnose na 3.1 Osnivanje spinalne jedinice u okviru UKCK-a, 3.2 Istraživanje potreba o dopuni osnovne liste lekova, 3.3. Nastavak pružanja pregleda (mamografija i PAP test) za žene sa ograničenim sposobnostima i 3.4. Briga za oralnu higijenu dece sa ograničenim sposobnostima. 3.5. Realizacija redovnih sastanaka sa institucijama i udruženjima/nevladinim organizacijama koje štite i promovisu usluge i prava lica sa ograničenim sposobnostima 3.6. Izrada SOP-a za specifični zdravstveni tretman za lica sa ograničenim sposobnostima, 3.7. Izrada informativnog cirkulara za obaveštavanje zdravstvenih institucija sa brojem centra za pružanje usluga na znakovnom jeziku i 3.8. Obavljanje poseta u zajednici radi promocije i zdravstvenog vaspitanja za lica sa ograničenim sposobnostima.

SOCIJALNA ZAŠTITA

Strateški cilj 2: Funkcionalan i pravilan sistem socijalne zaštite i socijalne sigurnosti, kao i pružanje jednakih mogućnosti za zapošljavanje lica sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 1: Proširenje usluga u zajednici - Cilj koji uključuje sledeće 13 aktivnosti: 1.1 Sprovođenje penzijske šeme za lica sa ograničenim sposobnostima, starosti 18-65 godina 1.1.1. Sprovođenje Zakona br. 03/L-022 o materijalnoj podršci porodicama dece sa stalnim ograničenim sposobnostima, 1.2 Sprovođenje šeme za naknadu slepih lica, 1.3. Sprovođenje šeme za naknadu paraplegičnih i tetraplegičnih lica, 1.5 Izrada podzakonskih akata za sprovođenje Sveobuhvatnog zakona o ograničenoj sposobnosti, 1.6 Obuka bio-psiho-socijalne komisije o upotrebi KNF instrumenta 1.7. Nastavak pružanja socijalnih usluga u kućama u zajednici za decu i odrasle sa ograničenim sposobnostima (mentalnim-zaostali mentalni razvoj), 1.8. Nastavak pružanja usluga u rezidencijalnim centrima (IZU), 1.9 Pojedinačno licenciranje i licenciranje NVO-a za pružanje socijalnih usluga za LOS, 1.10. Pružanje usluga od strane licenciranih organizacija za lica sa ograničenim sposobnostima 1.10.1 Osnivanje posebnog fonda za finansijsku podršku licenciranim NVO-ima koji pružaju usluge licima sa ograničenim sposobnostima, 1.10.2 Jačanje mehanizma praćenja i inspekcije za usluge i sredstva organizacija korisnica, 1.11. Utvrđivanje budžetskog koda za socijalne usluge.

Specifični cilj 2- Uključuje stvaranje jednakih uslova za zapošljavanje LOS-a – Cilj za koji se predviđa da će imati 5 sledećih aktivnosti: 2.1. Pružanje usluga za LOS-ove u karijernim uslugama, 2.2. Jačanje inspektorata rada za praćenje sprovođenja Zakona br. 03/019 o osposobljavanju, prekvalifikovanju i zapošljavanju, 2.3. Posredovanje LOS-a u zapošljavanju, 2.4. Uključivanje LOS-a u zapošljavanje putem aktivnih mera tržišta rada, 2.5. Kampanje podizanja svesti o zapošljavanju LOS-a u javnom i privatnom sektoru.

Specifični cilj 3 – Stručno osposobljavanje i prekvalifikacija za pripremu lica sa ograničenim sposobnostima za tržište rada – cilj za koji se predviđa da će imati 5 aktivnosti 3.1 Proširenje profila za stručno osposobljavanje i prekvalifikaciju u skladu sa zahtevima tržišta rada, 3.2. Obuka LOS-a u Centrima za stručno osposobljavanje, 3.3. Prilagođeni kurikulumi za lica sa ograničenim sposobnostima, 3.4. Adaptacija radionica sa opremom za potrebe lica sa ograničenim sposobnostima 3.5. Obuka trenera CSO-a za sprovođenje prilagođenog kurikuluma za LOS-e.

OBRAZOVANJE

Strateški cilj 3: Stvaranje uslova za sveobuhvatnost u obrazovanje i za profesionalnu podršku licima sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 1: Stvaranje mehanizama za ranu identifikaciju i obrazovanje dece sa ograničenim sposobnostima

Uključuje 5 aktivnosti koje su: 1.1. Izrada 3 smernica vaspitača za pristup i rad sa decom sa ograničenim sposobnostima, 1.2. Podizanje kapaciteta vaspitača za sprovođenje smernica, 1.3. Izrada i pružanje pedagoškog materijala na 2 platforme MON-a 1.4. Zapošljavanje asistenata podrške u predškolskim institucijama, 1.5. Kampanja podizanja svesti o značaju rane intervencije za decu sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 2: Stvaranje, jačanje i poboljšanje usluga međusektorskih mehanizama i drugih mehanizama podrške za sveobuhvatnu školu.

Uključuje 5 aktivnosti koje su: 2.1. Zapošljavanje i/ili pružanje nastavnika podrške u školama, 2.2. Zapošljavanje asistenata podrške u školama, 2.3. Izgradnja kapaciteta ocenjivačkih timova za pedagoško ocenjivanje dece sa potrebama, 2.3.1 Pružanje usluga u Braille, orijentacija i mobilnost za slepu decu u redovnim školama, 2.4 Povećavanje kapaciteta nastavnika za pristup i rad sa učenicima sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 3: Stvoriti okruženje pogodno za uključivanje u školu i zajednicu.

Uključuje 8 aktivnosti koje su: 3.1 Izrada 5. godišnjeg plana za izvorne centre, 3.2 Povećanje usluga iz izvornih centara za redovne škole, 3.3 Povećanje broja stručnog osoblja u izvornim centrima, 3.4 Povećanje kapaciteta osoblja u izvornim centrima, 3.5. Izrada i akreditacija programa obuke za nastavnike u redovnim školama, 3.6. Izrada i akreditacija programa od strane KAA za pisanje Braille i znakovnom jeziku, 3.7. Pružanje kurseva za nastavnike, asistente i roditelje za pisanje Braille i znakovnom jeziku, 3.7.1. Razvoj programa, nivo 5 na znakovnom jeziku.

Specifični cilj 4: Uključuje poboljšanje kvaliteta nastave i učenja u sveobuhvatnom obrazovanju na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja.

Uključuje 6 aktivnosti koje su: 4.1. Izrada dokumenta za uključivanje učenika sa ograničenim sposobnostima u više srednje obrazovanje sa određenim školama SOO, 4.2. Izrada smernica za nastavnike o pristupu, pedagoškom radu i specifičnostima učenika sa ograničenim sposobnostima, 4.3. Kapacitet nastavnika za pristup i specifičnosti učenika sa ograničenim

spособnostima, 4.4 Pružanje neformalnog obrazovanja u izvornim centrima, 4.5 Stvaranje vokalne sinteze na albanskom jeziku, 4.6. Korišćenje materijala tokom nastavnog procesa nastavnika (materijali sastavljeni od NVO-a).

PRAVNA ZAŠTITA

Strateški cilj 4: Jednaki pristup pravnoj zaštiti i pružanje usluga na lokalnom nivou za ostvarivanje prava lica sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 1: Izrada zakona o zaštiti i poštovanju prava lica sa ograničenim sposobnostima.

Uključena je jedna aktivnost: 1.1 Uključivanje OLOS u izradi zakonodavstva

Specifični cilj 2: Izmena i dopuna trenutnog zakonskog okvira za LOS

Povećanje saradnje sa OLOS kroz njihove konsultacije u izradi vladinih politika. Uključene su 2 aktivnosti: 1.1. Sprovođenje Uredbe VRK 15/2014 za pružanje usluga na znakovnom jeziku, 1.2. Kordinacija o funkcionalizaciji Nacionalnog saveta za ograničenoj sposobnosti.

Specifični cilj 3: Izgradnja kapaciteta profesionalnog osoblja u pravosudnom sistemu za prava LOS

Uključene su ukupno 4 aktivnosti: 3.1 Obuka osoblja u Probacionim i Korekcionim službama, 3.2. Izrada informativnog vodiča o pravima lica sa ograničenim sposobnostima u pravosudnom sistemu, 3.3. Izgradnja kapaciteta PK-a kroz obuku policijskih službenika za zaštitu i pomoć žrtvama o specifičnostima LOS, 3.4. Izrada vodiča za tretiranje LOS na osnovu specifičnostima ograničenih sposobnosti.

PRISTUP, INFORMISANJE, KOMUNIKACIJA, UČEŠĆE I STATISTIKA

Strateški cilj 5: Stvaranje jednakih uslova u pristupu, informisanju, komunikaciji, učešću i u stvaranju ili uspostavljanju jedinstvenog sistema podataka za lica sa ograničenim sposobnostima.

Specifični cilj 1: Potrebno istraživanje stanja na terenu u vezi sa pristupom objektima za LOS. Uključeno je 9 aktivnosti koje su: 1.1. Aktivnosti podizanja svesti sa ovom zajednicom, odnosno sastanci sa NVO-ima koje zastupaju interese lica sa ograničenim sposobnostima, sa posebnim naglaskom na integraciju i zapošljavanje lica sa ograničenim sposobnostima, 1.2. Radionica organizovana za NVO-e za lica sa ograničenim sposobnostima, 1.3 Kampanja podizanja svesti o grantovima u poljoprivredi za lica sa ograničenim sposobnostima i roditelje dece sa smetnjama u razvoju, MPŠRR, 1.4 Promocija prava lica sa ograničenim sposobnostima u ruralnim oblastima za mogućnost apliciranja za subvencije i grantove, 1.5 Promocija, saradnja i unapređenje prava lica sa ograničenim sposobnostima u opštinama, 1.6 Promocija ljudskih prava u opštinama/LOS. Potpuno uključivanje LOS u društveni život pod jednakim uslovima kao i svi, 1.7 Osnivanje/jačanje Savetodavnog komiteta za lica sa ograničenim sposobnostima, 1.8 Informativna kampanja za pružanje besplatne pravne pomoći organizacijama lica sa ograničenim sposobnostima, 1.9 Izrada Opštinskog akcionog plana za lica sa ograničenim sposobnostima u opštinama.

Specifični cilj 2: Obezbediti pristup objektima za LOS

Uključuje aktivnosti koje su: 2.1. Sprovođenje Administrativnog uputstva 33/2007 "O tehničkim uslovima građevinskih objekata za pristup licima sa ograničenim sposobnostima"

SVRHA NACIONALNOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANIČENIM SPOSOBNOSTIMA 2021-2023

Proces ostvarivanja prava građana sa ograničenim sposobnostima i ispunjavanja prioriteta desetogodišnje Strategije za lica sa ograničenim sposobnostima je proces koji zahteva stalne napore Vlade Republike Kosovo i celog našeg društva.

Akcioni plan za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2021-2023 je treći plan u okviru Nacionalne strategije za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2013-2023 na nacionalnom nivou i u svakom aspektu postoji cilj dalje unapređivati prava lica sa ograničenim sposobnostima dok se ne postigne konačni cilj za stvaranje sveobuhvatnog društva u kojem lica sa ograničenim sposobnostima ostvaruju svoj puni potencijal i imaju pravo da žive dostojanstveno.⁶

Ovaj dokument je važan jer se bavi potrebama i prioritetima svih lica sa ograničenim sposobnostima, bez obzira na starost, pol, koji ukupno čine 93.288 stanovništva u Republici Kosovo.⁷

Sve akcije i aktivnosti definisane u skladu sa strateškim ciljevima ovog dokumenta, definisane su na takav način da zadovolje potrebe u pet najprioritetnijih oblasti u pogledu prava lica sa ograničenim sposobnostima, uključujući zdravlje, socijalnu zaštitu, obrazovanje, pravnu zaštitu i sveobuhvatan pristup komunikaciji.

Svaka akcija predstavljena u okviru Nacionalnog plana za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2021-2023 urađena je u saradnji sa organizacijama za prava lica sa ograničenim sposobnostima i u saradnji sa projektom koji finansira EU, a kojim upravlja Kancelarija Evropske unije na Kosovu sprovedeno od: Handikos, u partnerstvu sa KUG, KUS, DPF Threshold „Sveobuhvatna promocija u konsultativnim procesima za upravljanje i reforme javne uprave u sektoru ograničenih sposobnosti na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou“ u potpunom odobrenju odgovornih nadležnih institucija, odnosno resornih ministarstava, koje se zalažu za realizaciju i ispunjenje aktivnosti u skladu sa rokom za sprovođenje i troškovima realizacije aktivnosti. Kao zaključak, Republika Kosovo sa Nacionalnim planom za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2021-2023, ima misiju da sprovede sve mere preduzete u ovom dokumentu, tako da se život lica sa ograničenim sposobnostima još više poboljša.

PRAĆENJE I IZVEŠTAVANJE

Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje ima mandat da prati sprovođenje Nacionalne strategije za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2013-2023 i shodno tome Nacionalnog plana za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2021 -2023.

⁶ Nacionalni plan za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2018-2020, Priština

⁷ Agencija za statistiku Kosova „Popis stanovništva i stanova na Kosovu 2011. - Konačni rezultati

Na osnovu mandata Kancelarije za dobro upravljanje/Kancelarije premijera, od usvajanja Nacionalne strategije za prava lica sa ograničenim sposobnostima od strane Vlade Republike Kosovo, fokusira se na praćenje i sprovođenje važnih nacrta dokumenata u pogledu sektora ograničene sposobnosti.

Politike praćenja Kancelarije za dobro upravljanje/Kancelarije premijera uključuju blisku saradnju i koordinaciju na centralnom nivou sa resornim ministarstvima, kao i sa svim opštinama Republike Kosovo, kao i koordinaciju sa nezavisnim agencijama, međunarodnim institucijama i organizacijama radeći za prava lica sa ograničenim sposobnostima. Međutim, politike praćenja dostižu željeni nivo i putem institucionalnih mehanizama koje takođe koordinira Kancelarija za dobro upravljanje/Kancelarija premijera i raspoređene su na dva nivoa: visok hijerarhijski nivo koji predvodi zamenik premijera, u sastavu od pet zamenika ministara, kao i organizacije lica sa ograničenim sposobnostima koje se uglavnom bave orijentacijom opštih politika u sektoru ograničenih sposobnosti, kao i na operativnom nivou komisija koju je imenovao generalni sekretar Kancelarije premijera, a koju čine službenici ministarstva i organizacije lica sa ograničenim sposobnostima.

Praćenje i izveštavanje naspram Nacionalnog plana za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2021 - 2023. vršiće se na godišnjim osnovama kako bi se procenila sva dostignuća i izazovi u ispunjavanju ciljeva i akcija utvrđenih u ovom dokumentu. Podneti izveštaji biće ocenjeni na osnovu pokazatelja merenja i rokova za sprovođenje. Međutim, Nacionalni akcioni plan za prava lica sa ograničenim sposobnostima 2021 - 2023. utvrđuje glavne akcije u okviru svakog specifičnog cilja, koji takođe identifikuju odgovorne institucije i rokove za njihovo sprovođenje. Kada je institucija odgovorna za sprovođenje aktivnosti, identifikuju se i druge institucije koje će podeliti odgovornost ili one koje će pomoći u njihovom sprovođenju, a u ovom slučaju su to uglavnom donatori i stalni partneri, organizacije za osobe sa ograničenim sposobnostima.

Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje ima okvir za praćenje na osnovu kojeg će meriti napredak, dok su nadležne institucije dužne da izrade detaljnije akcione planove, koji pružaju detaljnije detalje za svako odeljenje u okviru odgovornog institucija. Detaljniji akcioni planovi omogućiće praćenje napretka svakog odeljenja. Na ovaj način, u skladu sa svim specifičnim ciljevima svakog polja delovanja, sve odgovorne institucije će se osvrnuti na mere preduzete za sprovođenje svake planirane aktivnosti. Institucije, pored odgovornosti za koordinaciju svih specifičnih akcija koje proizilaze iz specifičnih ciljeva ovog dokumenta, takođe treba da ocene i osiguraju da svi sektorski programi i planovi unutar institucije budu u skladu sa tim ciljevima. Kao rezultat, podneti izveštaji će se ocenjivati na osnovu mernih pokazatelja i rokova.⁸

⁸ Nacionalni plan za prava lica sa ograničenim sposobnostima u Republici Kosovo 2018-2020, Priština

TABELARNI DEO AKCIONOG PLANA ZA PRAVA LICA SA OGRANILČENIM SPOSOBNOSTIMA 2021-2023

ZDRAVSTVO

Strateški cilj 1: Poboľšanje pružanja zdravstvenih usluga za osobe sa ograničenim sposobnostima

Specifični cilj 1	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021.	Cilj 2022.	Cilj 2023.
Izgradnja kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga	<ul style="list-style-type: none"> Izveštaj analize Kurikulumi obuke medicinskog osoblja sa specifičnostima lica sa ograničenim sposobnostima 			0%	30%	60%	70%
				20%	40%	70%	80%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
1.1 Pružanje zdravstvenih usluga za osobe sa ograničenim sposobnostima u okviru kućnih poseta	2021-2023	15000 €	MZ	MZ/NIJZK,	GCPM	Broj zdravstvenih kartona za vrstu ograničenih sposobnosti.	
1.2 Vakcinacija lica sa ograničenim sposobnostima vakcinom protiv sezonskog gripa	2021-2023	15000 €	MZ	MSh	MZ/NIJZK	MSh/MZ	GCPM, QK
							Broj vakcinisanih lica sa ograničenim sposobnostima
1.3 Izrada materijala za promociju zdravlja za osobe sa ograničenim sposobnostima i zdravstveno obrazovanje za zdravstvene radnike	2021. 2022. 2023.	5,000 €	MZ / NIJZK	GCPM	NVO, Potencijalni donatori	Broj organizovanih obuka za zdravstvenu edukaciju. Broj distribuiranih edukativnih materijala.	
1.4 Zadovoljstvo LOS prema zdravstvenim uslugama		Nema troškova	MZ / NIJZK	GCPM	UBKSK	Rezultati objavljeni u upitnicima koje su popunile LOS o zadovoljstvu prema zdravstvenim uslugama.	
1.5 Obuke za osoblje medicinskih sestara i pomoćnog osoblja o temama pristupa i tretiranja lica sa ograničenim sposobnostima	2021. 2022. 2023.	20.000 €	PZZ	PZZ	NIJZK	Broj realiziranih obuka. Obučene medicinske sestre.	
1.6 Koordinacija aktivnosti sa MRSZ	2021. 2022. 2023.	Nema troškova	MZ	MZ MRSZ	MZ MRSZ	Broj realizovanih aktivnosti.	
Specifični cilj 2	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021.	Cilj 2022.	Cilj 2023.
Rano otkrivanje i identifikacija perinatalne, natalne i postnatalne ograničene sposobnosti	Perinatalna dijagnoza sa funkcionisanjem laboratorije			0%	30%	50%	100%

Aktivnost	Rok sprovedenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
2.1 Osnivanje laboratorije za perinatalnu dijagnozu	2023.	250,000 evro	MF MZ	UKCK	UBKSK	Funkcionalna laboratorija za perinatalnu dijagnostifikaciju.	
2.2 Raspodela (prijem) materijala za inkontinenciju kao i materijala za dekubitusne rane.	2021. 2022. 2023.	U okviru budžeta MZ-a	UKCK	UKCK	MZ	Spisak broja distribuiranih materijala	
2.3. Realizacija istraživanja u oblasti zdravstvenih stanja povezanih sa LOS.	2021. 2022. 2023.	50,000 €	MZ NIJZK	MZ NIJZK	MZ NIJZK	Kompletne liste zasnovane na osnovnim potrebama LOS.	
2.4 Realizacija zdravstveno-vaspitnog programa za roditelje u otkrivanju uzroka koji rezultiraju u ograničenim sposobnostima.	2021. 2022. 2023.	U okviru budžeta UBKSK, PZZ i NIJZK	MZ	MZ, NIJZK	MZ NIJZK PZZ	Broj realizovanih akcionosti.	
Specifični cilj 3	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021.	Cilj 2022.	Cilj 2023.
<i>Povećati pružanje zdravstvenih usluga za LOS.</i>	<i>Funkcionalna spinalna jedinica Osnovna lista ispunjava potrebe lica sa ograničenim sposobnostima</i>			0%	25%	55%	90%
Aktivnost	Rok sprovedenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
3.1 Osnivanje spinalne jedinice u okviru UKCK.	2023.	75,000€	UKCK	UKCK	UKCK, MZ, MF	Uspostavljena funkcionalna spinalna jedinica	
3.2 Potrebno je istraživanje o popunjavanju liste osnovnih lekova.	2021. 2022. 2023.	Nema troškova	UKCK	UKCK	UKCK	Osnovne liste zasnovane na neophodnim potrebama za LOS prema rezultatima istraživanja.	
3.3. Nastavak pružanja ispitivanja (Mamografija i PAP test) za žene sa ograničenim sposobnostima	2021. 2022. 2023.	Nema	UKCK	UKCK	UKCK	Broj obavljenih ispitivanja za žene sa ograničenim sposobnostima.	

3.4. Briga za oralnu higijenu dece sa ograničenim sposobnostima	2021. 2022. 2023.	Nema	UKCK	UBKSK	MZ	Broj ispitivanja lica sa ograničenim sposobnostima (dece) za oralnu higijenu.	
3.5. Realizacija redovnih sastanaka sa institucijama i udruženjima/NVO koje štite i unapređuju usluge i prava LOS.	2021. 2022. 2023.	15000€	UKCK	UKCK	KP/KDU KNAK	Broj realizovanih sastanaka i aktivnosti	
3.6. Izrada OSP-a za specifični zdravstveni tretman za LOS	2021.	5000€	UKCK	UKCK	MZ	OSP-ovi izrađeni i sprovedeni	
3.7. Izrada informativnog cirkulara za obaveštavanje zdravstvenih institucija sa brojem centra za pružanje usluga na znakovnom jeziku	2021.		MZ	MZ	MZ	MZ	Usvojeni cirkular i distribucija u zdravstvenim institucijama
3.8. Realizacija poseta u zajednici radi promocije zdravlja i edukacije za LOS	2021. 2022. 2023.	15,000	PZZ	PZZ	PZZ	Broj poseta realiziranih najmanje jednom godišnje radi organizovanja poseta zajednici	

SOCIJALNA ZAŠTITA I ZAPOSŁJAVANJE

Strateški cilj 2: Funkcionalan i pravilan sistem za socijalnu zaštitu i sigurnosti, kao i pružanje jednakih mogućnosti za zapošljavanje lica sa ograničenim sposobnostima

Specifični cilj 1	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja	Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Prostiranje usluga u zajednici	Kvalitetne usluge u rezidencijalnim centrima Socijalne usluge na opštinskom nivou od strane ugovorenih udruženja	2	3	4	4

Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
1.1 Primena penzijske šeme za lica sa ograničenim sposobnostima, starosti od 18-65 godine.	2020 - 2021	17,650,000.00 €	BRK	MRSZ-DP-ima.		Broj korisnika penzijske šeme za lica sa ograničenim sposobnostima, starosti od 18-65 godina.
1.1.1. Sprovođenje Zakona 03/L-022 o materijalnoj podršci porodicama sa trajnim ograničenim sposobnostima	2021-2023	3.000.000 €	BRK	MRSZ-DP		Sprovedene odredbe Zakona 03/L-022
1.2 Primena Šeme za Nadoknadu slepih lica.	2020 -2021	5,700,000.00 €	BRK	MRSZ-DP-ima.		Broj korisnika šeme za; Nadoknadu slepih lica.
1.3 Primena Šeme za; Nadoknadu paraplegičnih i tetraplegičnih lica.	2020 -2021	12,400,000.00 €	BRK	MRSZ-DP-ve		Broj korisnika šeme za; Nadoknadu paraplegičnih i tetraplegičnih lica.
1.5 Izrada podzakonskih akata za sprovođenje Sveobuhvatnog zakona za lica sa ograničenim sposobnostima	2021			MRSZ		Izrađeni akti
1.6 Obuka Bio-psiho-socijalne komisije o upotrebi instrumenta KNF-a	2021-2022	200.000 € 12.000 € (FKAK)		MZ MONT MF MRSZ FKAK		Broj obuka

1.7. Nastavak pružanja socijalne usluge u domovima u zajednici za decu i odrasle sa intelektualnim ograničenim sposobnostima (mentalna- zaostalost u mentalnom razvoju)	2021-2023	2,250,000€	BRK	MRSZ	Donatori	Broj usluga pruženih u socijalnim centrima u domovima u zajednici za decu i odrasle sa intelektualnim ograničenim sposobnostima (mentalna- zaostalost u mentalnom razvoju)
1.8. Nastavak pružanja usluga u rezidencijalnim centrima (ISHS)	2021-2023	3,360,000€	BRK	Opštine: Štimlje Uroševac, Vučitrn, Kamenica Dečan, Gračanica Lipljan	MRSZ Donatori	Broj usluga u rezidencijalnim centrima (ISHS)
1.9 Pojedinačno i licenciranje NVO-a za pružanje socijalnih usluga za LOS.	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	MRSZ	MRSZ	Broj licenciranih organizacija za socijalne usluge
1.10. Pružanje usluga od strane licenciranih organizacija za lica sa ograničenim sposobnostima.	2021-2023	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ OLOS	Donatori OLOS	Broj pruženih usluga
1.10.1 Osnivanje posebnog fonda za finansijsku podršku licenciranim NVO-ima koje pružaju usluge za lica sa ograničenim sposobnostima.	2021-2023	Nije utvrđen trošak		MRSZ		Broj licenciranih NVO-a
1.10.2 Ojačanje mehanizma praćenja i inspekcije za usluge i fondove korisničkih organizacija.		Nema budžetskih troškova			MRSZ	Ojačani mehanizmi za nadzor i inspekciju

1.11. Utvrđivanje budžetskog koda za socijalne usluge	2021-2022	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ	Donatori OLOS	Kod utvrđen na osnovu procene potreba	
Specifični cilj 2	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Stvaranje jednakih uslova za zapošljavanje u LOS.	Sprovođenje Zakona o profesionalnom osposobljavanju, prekvalifikovanju i zapošljavanju lica sa ograničenim sposobnostima			10%	20%	25%	30%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
2.1. Pružanje usluga za LOS u karijernim službama	2021 -2023	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ APRK	Donatori	Broj lica sa ograničenim sposobnostima obučanih u KS	
2.2. Jačanje inspektorata rada za praćenje sprovođenja Zakona Br. 03/019 o osposobljavanju, ponovnom osposobljavanju i zapošljavanju	2021-2023	Nema budžetskih troškova			MRSZ	Ostvarivanje cilja	
2.3. Posredovanje LOS-a u zapošljavanju	2021 -2023	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ APRK	Donatori Opština OLOS	Broj lica sa ograničenim sposobnostima posrednika	
2.4. Uključivanje LOS-a u zapošljavanje putem aktivnih mera tržišta rada	2021 -2023	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ APRK	Donatori Opština OLOS	Broj LOS uključenja u AMRT	
2.5. Kampanja podizanja svesti za zapošljavanje LOS u javnom i privatnom sektoru.	2021 -2023	Nije utvrđen trošak	BRK	MRSZ APRK	Donatori Opština EO OLOS	Broj ostvarenih aktivnosti	
Specifični cilj 3	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Stručno osposobljavanje i ponovno osposobljavanje za pripremu lica sa ograničenim sposobnostima za tržište rada	Procenat LOS obučanih u Centrima za stručno osposobljavanje Kabineti obuke za Sprovođenje kurikuluma prilagođenog za lica sa ograničenim			1%	3%	3.5%	4%

	sposobnostima					
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
3.1 Proširenje profila za stručno osposobljavanje i ponovno osposobljavanje u skladu sa zahtevima tržišta rada	2021-2023	60,000 €	BRK Donatori	APRK CSO	Opštine	Broj ponuđenih profila
3.2. Obuka LOS u centrima za stručno osposobljavanje	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	Budžet Republike Kosovo	APRK CSO	OLOS MON Lux Development	Broj obučениh LOS
3.3. Prilagođeni nastavni programi za lica sa ograničenim sposobnostima	2021-2022	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	APRK CSO		Primena prilagođenog kurikulumu za lica sa ograničenim sposobnostima
3.4. Prilagođavanje radionica sa opremom za potrebe lica sa ograničenim sposobnostima	2021-2023	50,000€	BRK Donatori	APRK CSO	Lux Development	Broj ponuđene opreme
3.5. Obuka CSO trenera za primenu prilagođenog kurikulumu za LOS	2021	5,000 €	Donatori	APRK CSO	Lux Development MON	20 trenera pripremljenih za primenu kurikulumu i pristupa LOS-u

OBRAZOVANJE

Strateški cilj 3: Stvaranje uslova za sveobuhvatno uključivanje u obrazovanje i profesionalnu podršku licima sa ograničenim sposobnostima

Specifični cilj 1	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja	Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023	
Uspostavljanje mehanizama za identifikaciju i rano obrazovanje dece sa ograničenim sposobnostima	Integrisana baza podataka dece sa ograničenim sposobnostima u školama	50%	60%	70%	80%	
	Procena opštih potreba za pomoćnim osobljem za decu sa ograničenim sposobnostima	25%	30%	35%	40%	
	Funkcionalna formula za finansiranje dece sa ograničenim sposobnostima	0%	10%	20%	40%	
	Obučeni vaspitači za svaku starosnu grupu u PI	50%	55%	60%	70%	
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
1.1. Izrada 3 vodiča za vaspitače za pristup i rad sa decom sa ograničenim sposobnostima	2020	4000 €	Donatori	MON	Donatori	<ul style="list-style-type: none"> Vodič za rano identifikaciju i intervenciju Vodič za pedagoški pristup deci Vodič za rehabilitaciju

1.2. Izgradnja kapaciteta prosvetnih radnika za sprovođenje smernica	2021-2023	7000 €	Donatori	MONT	Donatori	Obučeni vaspitači	
1.3. Izrada i pružanje pedagoških materijala na 2 platforme MONT-a	2020-2023	Nema troškova		MONT		Platforma za obrazovanje u ranom detinjstvu i platforma za inkluzivno obrazovanje opremljene pedagoškim materijalima za decu sa ograničenim sposobnostima	
1.4. Zapošljavanje asistenata za podršku u predškolskim ustanovama	2021-2023		BKK	Opštine	MONT opštine	Broj asistenata u školama	
1.5. Kampanja za podizanje svesti o značaju rane intervencije za decu sa ograničenim sposobnostima	2022	4000 €	MONT Donatori	MONT	MONT Donatori	Broj dece sa ograničenim sposobnostima	
Specifični cilj 2	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Uspostavljanje, ojačanje i poboljšanje usluga međusektorskih mehanizama i drugih mehanizama podrške za inkluzivnu školu	Broj dece sa invaliditetom koja dobijaju usluge od Resursnih centara u školama			20%	30%	40%	50%
	Funkcionalni timovi u svakoj opštini za pedagošku evaluaciju			70%	80%	85%	90%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
2.1. Zapošljavanje i/ili pružanje podrške nastavnicima u školama	2021-2023		KBK	Opštine	MON opštine	Broj nastavnika za podršku u školama	
2.2. Zapošljavanje asistenata u školama	2021-2023		KBK	Opštine	MON opštine	Broj asistenata u školama	
2.3. Izgradnja kapaciteta ocenjivačkih timova za pedagoško ocenjivanje dece sa ograničenim sposobnostima	2020-2023	10000 €	Donatori	MON	Donatori	215 članova obučanih timova za ocenu	
2.3.1 Pružanje usluga na Brajevom pismu, orijentacije i mobilnosti za slepu decu u redovnim školama	2021-2023			MON	MON	Broj pruženih usluga	
2.4. Izgradnja kapaciteta nastavnika za pristup i rad sa učenicima sa ograničenim sposobnostima	2020-2023		KBK Donatori	MON	MON Donatori	5000 obučanih nastavnika	

Specifični cilj 3	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Stvaranje povoljnog okruženja za uključivanje u školu i zajednicu	Broj izvornih prostorija u školama			70%	80%	90%	
	Pripremanje obrazovnog osoblja na Braille-ovom pismu i znakovnom jeziku			0%	20%	40%	60%
	Dokument definiše dvojezične škole			0%		100%	
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
3.1. Izrada petogodišnjeg plana za resursne centre	2021-2023	3500 €	KBK Donatori	MON	MON Donatori	Odobren plan	
3.2. Povećati usluge iz izvornih centara za redovne škole	2021-2023		KBK Donatori	MON	MON Donatori	Nove funkcionalne usluge	
3.3. Povećanje broja stručnog osoblja u izvornim centrima	2021-2023		KBK	MON	MON	Broj novog zaposlenog osoblja	
3.4. Izgradnja kapaciteta osoblja u izvornim centrima	2021-2023	20000 €	KBK Donatori	MON	MON Donatori	Obučeno osoblje izvornog centra	
3.5. Izrada i akreditacija programa obuke za nastavnike u redovnim školama	2021	3000 €	Donatori	MON	MON	Izrađeni i akreditovani programi	
3.6. Izrada i akreditacija programa AKK za Braille-ovu azbuku i znakovni jezik	2021-2023		KBK	MON	MON	2 izrađena programa	
3.7. Pružanje kurseva za nastavnike, asistente i roditelje na Braille-ovom pismu i znakovnom jeziku	2021-2023	10000 €	KBK Donatori	MON	MON Donatori	Pruženi kursevi	
3.7.1 Razvoj programa, nivo 5 na znakovnom jeziku	2021-2023			MON	MON USK KDU IC "Nene Tereza"	Funkcionalizovani program	

Specifični cilj 4	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
<i>Poboljšanje kvaliteta nastave i učenja u inkluzivnom obrazovanju na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja</i>	<i>Nastavnici obučeni na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja</i>			30%	35%	40%	45%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
4.1. Izrada dokumenta za uključivanje učenika sa ograničenim sposobnostima u srednje srednje obrazovanje sa određenim SOO školama	2020-2021	3000 €	<i>Donatori</i>	<i>MON</i>	<i>Donator</i>	<i>Odobreni dokumenat</i>	
4.2. Razvoj smernica za nastavnike o pristupu, pedagoškom radu i specifičnostima učenika sa ograničenim sposobnostima	2021	5000 €	<i>Donatori</i>	<i>MON</i>	<i>MON</i>	<i>Odobreni vodič</i>	
4.3. Izgradnja kapaciteta nastavnika za pristup i specifičnosti učenika sa invaliditetom	2021-2023	10000 €	<i>Donatori</i>	<i>MON</i>	<i>MON</i>	<i>Broj obučenih nastavnika</i>	
4.4. Pružanje neformalnog obrazovanja u izvornim centrima	2022-2023		<i>KBK</i>	<i>Izvorni centri</i>	<i>MON</i>	<i>Neformalno obrazovanje se pruža u izvornim centrima</i>	
4.5 Stvaranje vokalne sinteze na albanskom jeziku	2021-2023				<i>MON</i> <i>MASR (Albanija)</i>	<i>Stvorena vokalna sinteza</i>	
4.6. Korišćenje materijala tokom nastavničkog procesa rada (materijali koje su izradile nevladine organizacije)	2021-2023				<i>MON</i> <i>NVO</i>	<i>Materijali korišćeni od strane nastavnika</i>	

PRAVNA ZAŠTITA

Strateški cilj 4: Stvaranje pravne infrastrukture za poštovanje i ispunjavanje prava lica sa ograničenim sposobnostima

Specifični cilj 1	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja	Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
<i>Izrada zakona o zaštiti i poštovanju prava lica sa ograničenim sposobnostima</i>	<i>Izrada Zakona o sveobuhvatnosti</i>	1	100%		

Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
1.1. Uključenje OLOS u izradi zakonodavstva	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	Institucije nosioci (pokretači) nacrtu zakona	KDU	Broj zakona koji su konsultovani sa OLOS
Specifični cilj 2	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja		Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Izmena i dopuna postojećeg pravnog okvira za LOS	Povećati saradnju sa OLOS kroz njihove konsultacije u izradi vladinih politika		50%	60%	70%	80%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
1.1. Sprovođenje Uredbe VRK 15/2014 o pružanju usluga na znakovnom jeziku	2021-2023	50.000 €	BRK	KP/KDU	KP USK	Pružene usluge
1.2. Koordinacija o funkcionalizaciji Nacionalnog saveta za invalidnost	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	KDU	KDU OLOS Resorna ministarstva	Broj realizovanih sastanaka
Specifični cilj 3	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja		Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Izgradnja kapaciteta stručnog osoblja u sistemu pravde za prava LOS	Povećanje za 30% obuka o specifičnostima LOS u cilju uključivanja u pravosudni i bezbednosni sistem		20%	30%	45%	40%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod
3.1. Obuka osoblja u probacionim i korekcionim uslugama.	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	USK/MP PUK/MP	IKAP OLOS Donatori	Osoblje obučeno o potrebama za LOS u probacionim i korekcionim institucijama
3.2. Izrada informativne smernice o pravima lica sa ograničenim sposobnostima u pravosudnom sistemu	2021	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	MP SSK TSK	OLOS Donatori	Izrađene smernice
3.3. Izgradnja kapaciteta PK-a kroz obuku policijskih službenika za zaštitu i pomoć žrtvama o specifičnostima LOS	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	POLICIJA	OLOS DONATORI	Broj obučeni policijskih službenika

3.4. Izrada smernica za tretiranje LOS na osnovu specifičnosti ograničene sposobnosti.	2021-2023	Nema dodatnih budžetskih troškova	BRK	POLICIJA	OLOS DONATORI	Izrađene smernice
--	-----------	-----------------------------------	-----	----------	------------------	-------------------

PRISTUP, INFORMISANJE, KOMUNIKACIJA, UČEŠĆE I STATISTIKA

Strateški cilj 5: Stvaranje jednakih uslova za pristup, informacije, komunikaciju, učešće i stvaranje jedinstvenog sistema podataka za osobe sa ograničenim sposobnostima

Specifični cilj 1	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
Potrebno istraživanje stanja na terenu u vezi sa pristupom objektima za LOS	Odras stvarnog stanja objekata na raspolaganju licima sa ograničenim sposobnostima Pružanje pristupa javnim institucijama			Nemamo 20%	30% 25%	40% 30%	60% 35%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
1.1. Aktivnosti podizanja svesti sa ovom zajednicom, odnosno sastanci sa nevladinim organizacijama koje zastupaju interese lica sa ograničenim sposobnostima, sa posebnim naglaskom na integraciju i zapošljavanje lica sa ograničenim sposobnostima	2021-2023	Nije utvrđen trošak	MPŠRR	MPŠRR KDU	Resorna ministarstva	Broj aktivnosti održanih u opštinama i njihovo izveštavanje.	
1.2. Radionica organizovana za NVO za lica sa ograničenim sposobnostima	2021-2023	Nema utvrđenih troškova	MPŠRR	MPŠRR KDU Opština	Resorna ministarstva	Broj organizovanih aktivnosti.	
1.3 Kampanja podizanja svesti o poljoprivrednim grantovima za lica sa ograničenim sposobnostima i roditelje dece sa LOS, MPŠRR :	2021-2023	Nema utvrđenih troškova	MPŠRR	MPŠRR KDU Opština	Resorna ministarstva	Broj aktivnosti i kampanji za podizanje svesti.	
1.4. Promovisanje prava lica sa ograničenim sposobnostima u ruralnim oblastima za mogućnost podnošenja zahteva za subvencije i grantove.	2021-2023	Nema utvrđenih troškova	MPŠRR	MPŠRR KDU	Resorna ministarstva	Broj poseta u ruralnim područjima i broj porodica koje su imale koristi od različitih poljoprivrednih grantova.	
1.5 Promocija, saradnja i unapređenje prava lica sa ograničenim sposobnostima u opštinama	2021-2022	1000 €	MLS	MLS	MER	Broj kampanja za podizanje svesti	

1.6. Promocija ljudskih prava u opštinama / LOS. Potpuno uključivanje LOS u društveni život pod jednakim uslovima kao svi.	2021-2023	1000 €	MER	MER	MLS	Distribucija letaka u opštinama u skladu sa Administrativnim uputstvom 33/07.	
1.7 Osnivanje/jačanje Savetodavnog komiteta za lica sa ograničenim sposobnostima	2021-2023	Da se uspostavi od KDU	MLS	KDU MLS MER	Opštine	Broj opština koje su uspostavile KKLOS	
1.8 Informativna kampanja za pružanje besplatne pravne pomoći organizacijama lica sa ograničenim sposobnostima	2021- 2023		KDU/MLS	Agencija za besplatnu pravnu pomoć KDU Resorna ministarstva Opštine	MLS	Broj organizovanih sastanaka	
1.9 Izrada opštinskog akcionog plana za lica sa ograničenim sposobnostima u opštinama	2021-2023	Nema dodatnih troškova	MLS	MLS	MER Opština	Izrađeni plan	
Specifični cilj 2	Pokazatelj(i) za merenje postizanja cilja			Osnova	Cilj 2021	Cilj 2022	Cilj 2023
<i>Osiguranje pristupa u objektima za LOS</i>	<i>Pristup javnim institucijama</i>			20%	25%	30 %	35 %
	<i>Pristup zdravstvenim institucijama</i>			24%	30%	40%	45%
	<i>Pristup obrazovnim institucijama</i>			75%	80%	85%	90%
Aktivnost	Rok sprovođenja	Ukupni trošak	Izvor finansiranja	Institucija rukovođenja	Institucija podrške	Proizvod	
2.1. Sprovođenje Administrativnog uputstva 33/2007 „O tehničkim uslovima građevinskih objekata za pristup lica sa ograničenim sposobnostima”	2021-2023	Nema dodatnih troškova	MER/MLS	MER	MER	Dva merenja sprovođenja AU 33/2007 godišnje.	